

COURAGE architecten

Het meeste daglicht komt van boven

Slechts weinig architecten zullen meemaken dat op basis van hun ontwerp het Bouwbesluit wordt aangepast. Het overkwam Lars Courage nadat hij in Almere een woning tekende waarin het daglicht bijna overal alleen via daklichten binnenkomt. Bouwformatie ging op zoek naar de ervaringen met dat uitzonderlijke plan en sprak met opdrachtgever en architect.

Tekst Kees van der Hoeven | Beeld Ilco Kemmere, Pieter Kers, Ian Beck, e.a.

Het zijn twee beelden die je niet snel vergeet. Het moment dat je in een buitenwijk van Apeldoorn komt aanrijden en in de verte voor het eerst dat pikzwarte kantoor van COURAGE architecten op zijn vier hoekpoten ziet staan. En dichterbij gekomen zie je vervolgens dat er op de glazen kantooretage schijnbaar achteloos een prachtige motorfiets geparkeerd staat. Nee, enige moed of durf kun je architect Lars Courage (46) niet ontzeggen, what's in a name?

'Ja, we hebben die ooit door Philippe Starck ontworpen éencilinder Aprilia hier met mankracht via de trap naar boven gekregen en zo langzamerhand behoort hij tot onze vaste inrichting', zegt de trotse eigenaar met een glimlach. Later zal nog blijken dat die liefde voor motoren een belangrijke rol heeft gespeeld, ook en vooral voor zijn architectonische werk.

Ontwerpen en techniek

We kijken eerst samen terug naar de periode die voorafging aan Courages eigen architectenpraktijk die hij samen met Christa, zijn echtgenote en zakelijk partner, leidt. Ruimte en daglicht speelden al vanaf zijn vroege jeugd in Limburg een belangrijke rol. 'Hebben de woningen daar meestal dikke muren en kleine ramen, ons ouderlijk huis had een interieur vol daglicht, nadat mijn ouders een moderne bungalow kochten. Ik speelde liever met lego thuis voor het raam, dan dat ik in die sombere huizen bij mijn vriendjes op bezoek ging.' Hij kon goed tekenen en koos na het gymnasium voor de combinatie ontwerpen en techniek in Delft. 'Eerst bij Luchtvaart- en Ruimtevaarttechniek, maar toen ik – als zovelen – eenmaal de sfeer in de maquettehal van Bouwkunde had geproefd, wist ik definitief dat ik architect wilde worden.'

Helaas ging daar net het hele onderwijssysteem op zijn kop, dus de studie was niet meteen productief. 'Toen maakte ik al vrij moderne en technische ontwerpen. Bij sommige docenten sloeg dat helaas niet aan en dan trok ik me liever terug om aan mijn motorfiets te sleutelen.' Tot iemand hem suggereerde om stage te lopen bij Octatube, toen viel het kwartje pas echt: 'Daar kwam alles in een stroomversnelling, ik herken-

de direct de tastbare combinatie van ontwerp, engineering, productie en montage, precies zoals ik het me altijd had voorgesteld.' Hij leerde tekenen op de computer en detailleren tot de laatste schroef. De studie ging daarna snel en hij studeerde uiteindelijk eervol af op een ontwerp voor een compleet racecircuit.

Al snel zelfstandig

Na een eerste baan bij een traditioneel architectenbureau kon hij opnieuw voor een periode bij Octatube terecht, waar hij vooral zijn 3D-tekentaalvaardigheden ontwikkelde. Na een geslaagde open sollicitatie werkte Lars tenslotte meer dan vier jaar bij architectenbureau cepezed. 'Daar heb ik echt leren ontwerpen onder de hoede van Michiel Cohen en Jan Pesman, één van mijn helden. Ik voelde me zeer aangetrokken tot de ingetogen soberheid in hun ontwerpen, maar ook die grote volharding om hun visie tot in het gebouwde resultaat vol te houden, bewonder ik zeer.' Als projectleider was hij onder meer verantwoordelijk voor een klantcontactcentrum van Porsche in Stuttgart. 'Daar kon cepezed weer profiteren van mijn vloeiende beheersing van de Duitse taal, een onverwachte bijvangst van mijn vroege jeugd jaren in Limburg.' Met een collega maakte hij in 2001 in zijn vrije tijd een plan voor European 6 in Apeldoorn, dat prompt een eerste prijs won. 'Ik vertrok bij cepezed en ben toen samen met Christa vanuit ons huis in Delft COURAGE architecten gestart. Hoewel alle begin moeilijk is, lukte het toch om dat vol te houden, mede door kleinere projecten zoals verbouwingen van badkamers.' Hoe bescheiden ook, hij won er een Badkamer Design Award mee. Toen er kinderen kwamen, verhuisden ze naar Apeldoorn, waar ze na twee jaar besloten hun eigen huis te bouwen. Ook toen was financiering voor ondernemers uiterst moeilijk: 'Een bevriende bankrelatie geloofde gelukkig in ons en in dat bouwplan. Ik leerde dat ook zaken je echt 'ge Gund' moeten worden.'

Structuren in zwart

Het nieuwe huis plus kantoor werkte direct als visitekaartje. Twee in elkaar geschoven dozen van staal en glas en alles expliciet in zwart

afgewerkt. Het leidde in 2007 direct tot meer opdrachten en het leverde ze de Staalprijs en een Jaarboekpublicatie op. 'Het nieuwe pand nodigde zelfs uit tot spontaan binnenstappen- de potentiële klanten, zoals een ondernemer (ook enthousiast motorrijder) die problemen had met bouwvergunningen voor zijn bedrijfsplan.' Ze hielpen hem met de oplossing voor een lastig vergunningsvraagstuk en als gevolg daarvan mochten ze in de nabije omgeving nog meer bedrijfsgebouwen ontwerpen. Met een professionele bouwer werkte hij aan het ontwerp en de ontwikkeling van stalen woningen. 'Samen bouwden we in Apeldoorn een kleine serie woonhuizen, opnieuw in zwart staal.'

Een woning voor weer een andere motorliefhebber en zijn gezin werd zelfs gekozen als 'Mooiste woning van Almere' in 2012. Courage:

woning genoeg daglicht kwam, kregen we het plan niet direct goedgekeurd.' Nu zitten er via het principe van de 'gelijkwaardigheid' wel ontspanningsclausules in de regelgeving, maar de ambtenaren wilden er niet aan. Tot wethouder Adri Duivesteijn werd geïnformeerd over de problemen. 'Die heeft zich daadkrachtig ingezet om een oplossing te bereiken, zowel bij het ministerie als later in de Tweede Kamer. Uiteindelijk werd de al geplande vernieuwing van het Bouwbesluit zelfs een paar maanden uitgesteld, zodat de twee belemmerende artikelen konden worden geschrapt.' Dat alles dus naar aanleiding van dat ene ontwerp van Courage.

Na het positieve besluit ontstond een soort kantelpunt. 'Al tijdens de bouw, maar vooral nadat het huis klaar was, kwamen de burgemeesters, wethouders, kamerleden en zelfs de minister langs om dat 'potdichte' huis nu

enthousiast was over het resultaat, hebben ze spontaan een aantal ramen vervangen door elektrisch gestuurde exemplaren, gevoed door zonne-energie. 'We wonen hier echt fantastisch', besluit Peter, 'enig minpuntje is misschien dat er via de vloerroosters af en toe stof op de eettafel valt. Dat moeten we dan wel afnemen vóór de maaltijd.' Als kers op de taart won het bijzondere huis de eerste Daylight Award.

Ook buitenlandse aandacht

Courage: 'We hebben natuurlijk veel geleerd van dat hele proces rond het huis van Hermans en we gebruiken dan ook steeds vaker bovenlicht, dat we op strategische plaatsen inzetten.' De hemelkoepel biedt nu eenmaal ongeveer drie keer zoveel licht van boven als van opzij... In een bedrijfsgebouw voor Assa Abloy is de centrale ruimte afgedekt met modular skylights, een nieuwe lichtstraat van

'Wethouder Adri Duivesteijn heeft zich daadkrachtig ingezet om een oplossing te bereiken, zowel bij het ministerie als later in de Tweede Kamer, waardoor het Bouwbesluit deels terzijde werd geschoven'

'Op een woningbouwdag in Almere ontmoette ik Peter Hermans (wederom met de motor als verstandhoudingsmiddel) die een kavel op het oog had voor een huis voor hem en zijn vrouw.' De locatie zelf zorgde voor het spectaculaire ontwerp dat we nu kennen. Vanwege de nabijheid van de burens koos Lars voor dichte zijwanden tegen mogelijke brandoverslag en het zicht op voor- en achterburens leidde tot een tuingevel die op de verdiepingen geen ramen heeft. 'Voor de voorgevel is op de etages diffuus licht toegepast in combinatie met dakramen en een strook met open vloerroosters daaronder. De woning heeft ten slotte alleen op de parterre aan de tuinzijde een glazen gevel meegekregen.'

Daglicht en Bouwbesluit

Bij de bouwaanvraag liep het echter mis.

'Hoewel we via berekeningen en 3D-computer-simulaties konden aantonen dat er ondanks de afwezigheid van ramen in de gevel overal in de

eens met eigen ogen te aanschouwen.' Via de vakpers, de dagbladen en het tv-programma 'Tegenlicht' verkreeg de woning welhaast een cultstatus.

Daylight Award

Hoog tijd dus om zelf op bezoek te gaan bij Peter Hermans in Almere. Hij leidt me trots rond in zijn sober afgewerkte, maar doeltreffend ingedeelde woning. Eigenlijk is het één doorlopende ruimte, die via vides en trappen de verschillende verblijfsgebieden met elkaar verbonden wordt. Beneden aan de tuingevel wordt gekookt, gegeten en gewerkt, de eerste etage is ingericht om in alle rust en dus zonder ramen te wonen. De slaapverdieping krijgt het prachtige bovenlicht via de raamstroken die aan drie zijden in het dak zijn opgenomen.

Die stroken zijn opgebouwd uit standaard dakramen, die eerst wat moeilijk met een stok te openen waren. Omdat de fabrikant ook

VELUX. 'En in het Werkgebouw Zuid voor de Apeldoornse gemeentelijke diensten, konden we de verdiepingen nog beter bruikbaar maken door in het midden in een strak ritme een rij daklichten met daaronder glazen vloergedeeltes te plaatsen.'

Inmiddels krijgt hij ook steeds meer aanvragen van opdrachtgevers over de grens. Zijn sobere en betaalbare woningen en bedrijfsgebouwen trekken nu de aandacht in Duitsland. 'Anders dan de vele prijzen die we ontvangen levert een artikel, zoals laatst een hele pagina in de Aachener Zeitung, wel concreet werk op. Staal wordt daar in de kantoor- en woningbouw veel minder toegepast en men is verrast over de mogelijkheden.' Het is hem van harte gegund, al moet hij dan wat verder reizen per auto of in zijn geval op de motor. Het wordt langzamerhand tijd dat Courage zijn eigen motorfiets ontwerpt. En een zijspan is overbodig want zijn vrouw Christa rijdt zelf.

'Huis zonder ramen' in Almere.

Werkgebouw Zuid voor de Apeldoornse gemeentelijke diensten.

De gang van het werkgebouw Zuid voor de Apeldoornse gemeentelijke diensten.

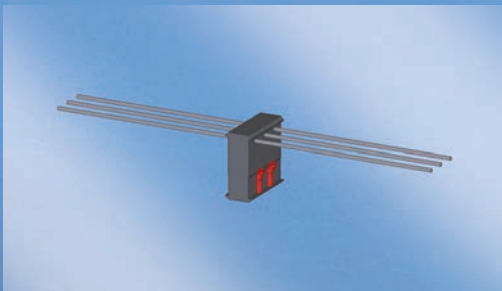
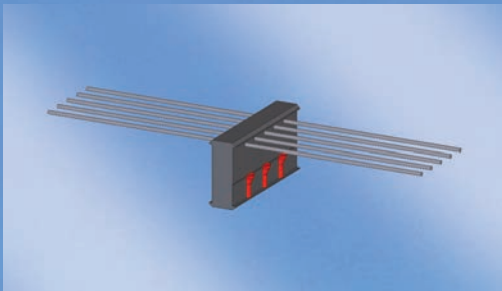
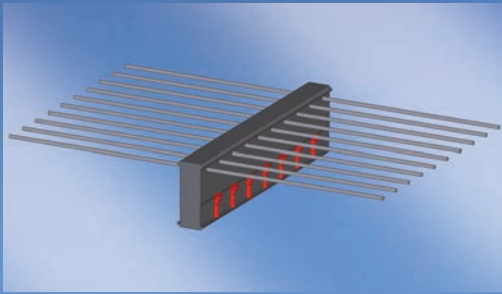
Drie stalen woningen in Apeldoorn.

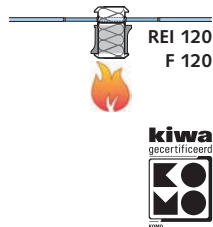
Woon- en kantoorruimte van COURAGE architecten.

HALFEN HIT in Tekla® Structures.

HALFEN koudebrugonderbreking HIT-HP

- HIT Tekla® Structures-componenten en/of IFC-modellen beschikbaar
- BIM-gereed
- tot 120 minuten brandwerend
- met Passiefhuis Instituut certificaat
- met KOMO-certificaat
- standaard maten: 25, 50 en 100 cm

Bekijk de video van de nieuwe HIT:

Voor meer HIT-informatie:

